

בנסקה ביסטריצה

(Banska Bystrica). עיר בסלובקיה, על הנהר הרון (Hron). ערב מלחמת-העולם השנייה ישבו בה 13,000 נפש, מהם כ- 1,000 יהודים.

בעת המרד הסלובקי הלאומי ב- 1944 היתה ב"ב בירת השטח המשוחרר. משפלו כוחות הגרמנים לסלובקיה למגר את המרד, פקד גנרל פרנטישק צ'טלוש, שר הביטחון שבממשלת הנשיא יוזף טיסו, שלא להתנגד להם, ואילו מיפקדת כוחות היבשה בב"ב פקדה להתנגד להם.

ב"ב היתה למרכז הצבאי, המדיני והמנהלי של רפובליקה הצ'כוסלובקית, שקמה בלב המשטר הפשיסטי של טיסו. בעיר שכנה המועצה הלאומית הסלובקית (Slovenska Narodna Rada), שהיתה הממשלה של השטח המשוחרר, ומליאת המועצה היתה הפרלמנט. בעיר שכנו גם מיפקדות הארמייה הראשונה של הצבא הצ'כוסלובקי, מיפקדת הצנחנים, והמשלחות הצבאיות של הבריטים, האמריקנים והסובייטים. ב"ב היתה גם מרכז האיגודים המקצועיים, והופיעו בה שישה עיתונים.

לשטח המשוחרר נמלטו יהודים מהשטחים שאליהם פלשו הגרמנים. מספר היהודים שהתרכזו בב"ב נאמד בכ- 5,000. לעיר הגיעה גם משלחת של צנחנים ארץ-ישראלים: חביבה רייק, חיים חרמש, רפאל רייס וצבי בן-יעקב פעלו בקרב היהודים, ואבא ברדיצ'ב פעל במסגרת המשלחת הצבאית הבריטית. הצנחנים הגיעו בעיצומם של הקרבות והלוחמים היהודים היו פזורים ביחידות שונות. התוכנית להקים בפיקודם יחידה יהודית לוחמת לא היתה מעשית. הצנחנים אירגנו ועד לעזרה לפליטים היהודים, דאגו למחסורם, למציאת מגורים ועבודה. לפני נפילת העיר בידי הגרמנים נסוגו הצנחנים להרים עם קבוצת יהודים, בהם מנהיגי הקהילה המקומית וחברי תנועות הנוער.

בהתקפה מרוכזת של שבע דיוויזיות שברו הגרמנים את התנגדות המורדים, וב- 27 באוקטובר נכבשה ב"ב. אחרי כיבושה בא לעיר הנשיא טיסו, שהיה כומר, וערך בה תפילת הודיה.

צבי בן-יעקב ואבא ברדיצ'ב הועברו למאוטהאוזן ושם נרצחו. בית-הסוהר בב"ב נתמלא לוחמים ומתנגדי המשטר, וביניהם חביבה רייק ורפאל רייס. משם נשלחו אסירים לעיירה קרמניצ'קה (Kremnicka) הסמוכה ונרצחו.

מספר קטן של פליטים יהודים נמלטו להרים לפני נפילת ב"ב. רוב היהודים בשטח המשוחרר נתפסו. חלקם נרצחו בקרמניצ'קה ונמצקה (Nemecka), אחרים נשלחו למחנה סרד ומשם בעיקר לטרזינשטט, לזקסנהאוזן ולאושוויץ.